

Lestip 7 – door Marit Trioen

Imagina animales
[Beeldige beestjes]
Xosé Ballesteros en Juan Vidaurre (ill.)
Kalandraka, 2008
ISBN 9788496388710

Vertaling: Gorik de Henau
(Boek uit Spanje, vertaald uit het Spaans)

Korte inhoud

In dit boek is niets wat het lijkt. Grafisch ontwerper Juan Vidaurre haalde gebruiksvoorwerpen uit hun dagelijkse context en transformeerde ze tot dieren. Zo wordt een kurkentrekker een uil, een schakelaar een pinguïn en een schoen met hak een specht. Schrijver Xosé Ballesteros bedacht voor elk dier een bijzondere naam: een samensmelting van het dier en het voorwerp waarvan het dier gemaakt is. De kurkentrekker-uil wordt een ‘nachtopener’, de schoen-specht een ‘spoen’, enz. Dit taalspel stimuleert de kinderen op een ongedwongen manier om de Spaanse taal te ontdekken. Ballesteros verzoon over elk dier ook een korte beschrijving. Ook hier lopen werkelijkheid en fictie door elkaar.

Imagina animales nodigt kinderen uit om op een andere manier naar de werkelijkheid te kijken. En om te spelen met taal. Het boek werkt heel inspirerend: voor je het weet, zoek je zelf naar mogelijke dieren in je keukenla.

Aanzet

Een geheimzinnige brief

Kopieer de openingstekst (“Han llegado a mi poder... retratado el profesor Vidaurre”) voor elk kind. Tover de kopie om tot een geheimzinnige brief: schrijf bovenaan in een professor-achtig lettertype *queridos hijos* (‘lieve kinderen’) en onderaan *saludos, Xosé Ballesteros* (‘groetjes, Xosé Ballesteros’). Rol het stapeltje brieven op en plak de rol dicht met een wassen stempel of stop de brieven in een envelop waarop in grote, mysterieuze letters *cuidado* (‘pas op’) staat. Vraag een collega om op een onverwacht moment de brieven in de klas binnen te steken.

Geef elk kind een exemplaar. Wie herkent de taal? Hoe heb je deze taal herkend? Doet deze taal je aan een andere taal denken? Welke woorden begrijp je? Hoe komt dat? Waarover zou de brief kunnen gaan?

Laat een Spaanstalig kind de brief vertalen, of lees de vertaling zelf voor. Waarover gaat de brief? Waarom krijgt uitgerekend deze klas zo’n geheimzinnige brief? Laat de kinderen lekker fantaseren; vertel nog niet dat het om een boek gaat.

Nederlands – 1 Luisteren – 1.5

Nederlands – 5 Strategieën – 5.1

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.1, 6.2

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Geheimzinnige dieren

Uit de vertaling konden de kinderen afleiden dat de brief over (kiekjes van) geheimzinnige dieren gaat. Welke geheimzinnige dieren kennen de kinderen? Laat de kinderen in kleine groepjes overleggen: Welke dieren zijn geheimzinnig? Waarom? Ze schrijven de namen van deze dieren op. Inventariseer de dieren van de verschillende groepjes op een flap. Zoek naar 'geheimzinnigheidscriteria' om ze te ordenen, bijv. nachtdieren, dieren met voelsprietten, enz. Wie wil, kan tegen de volgende dag nog meer geheimzinnige dieren zoeken, thuis, op de computer, in de bibliotheek.

Bewonder de lijst met geheimzinnige dieren. Complimenteer de kinderen met hun speurwerk. Helaas staan de dieren van professor Vidaurre er niet tussen. Vertel dat je net telefoon van hem gehad hebt en dat je nu helemaal in de war bent. De professor sprak over een 'spoen', een 'slinder', een 'vlurker' en een 'zwachtarm'. Hebben de kinderen ooit over deze dieren gehoord? Misschien kan iemand één van deze dieren wel aan het bord tekenen? Welke geluiden zouden deze dieren maken? Tot welke familie behoren ze? Waar leven ze?

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.1

Sociale vaardigheden – 3 Samenwerking

Wereldoriëntatie – 1 Natuur – 1.3

Op ontdekking in het boek

Wanneer de kinderen het bijna niet meer houden van nieuwsgierigheid, laat je een pak met het boek erin afleveren in je klas. Ga in een kring zitten. Haal het boek uit de doos. Bekijk de cover met de kinderen. Herkennen ze de namen uit de brief? Welk geheimzinnig dier zit in de lamp? Stond dit dier ook op de klaslijst? Blader door het boek. Laat de Spaanstalige diernamen voorlezen en bekijk de foto's. Kunnen de kinderen die geen Spaans spreken de namen vertalen? En de Spaanstalige kinderen, kennen zij deze diernamen? Klinken deze namen vreemd, grappig...? Waarom? Hebben zij enig idee hoe de auteur tot deze namen gekomen is?

Muzische vorming – 3 Drama – 3.1

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.1, 6.5

Verwerkingsactiviteiten

Puzzelen en spelen met woorden

Blader terug naar de prent van de *metrocol*. Schrijf de diernaam aan het bord. Vertel dat het woord een samensmelting is van twee andere woorden. Wie weet welke? Wat zie je op de tekening? Een meter (*metro*) en een slak. Hoe zeg je 'slak' in het Spaans (*caracol*)? Schrijf de twee Spaanse woorden onder het woord *metrocol*: *metro* + *caracol*. Zien de kinderen hoe de naam van het dier ontstaan is? Hoe zou je dit in het Nederlands kunnen vertalen? Moedig de kinderen aan om het te proberen, dé juiste vertaling bestaat immers niet. Schrijf dan de vertaling op die de vertaler van het boek koos: 'slentimeter'. Van welke woorden komt deze samensmelting? Vinden de kinderen de vertaling geslaagd? Waarom (niet)? Herhaal bovenstaande oefening met de *torotenaz*: *toro* ('stier') + *tenaz* ('koppig'), wat in het Nederlands 'halsstierige' wordt.

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Hang de overige foto's aan het bord. Naast elke foto schrijf je de Spaanse naam van het dier. Maak woordkaarten: op elke kaart staat één woord dat aan de basis ligt van de samenstelling of -smelting, bijv. *abrir*, *noche*, *pico*, *zapato*, enz. Voorzie ook kaarten met de vertalingen van deze woorden ('openen', 'nacht', 'specht', 'schoen', enz.). Hieronder vind je het overzicht van de herkomst van de woorden en de bijhorende vertaling:

- *abrenoches*: *abrir* ('openen') + *noche* ('nacht') → 'nachtopener' (naar analogie met flessenopener)
- *metrocol*: *metro* ('meter') + *caracol* ('slak') → 'slentimeter'
- *tibulatas*: *tiburón* ('haai') + *abrelatas* ('blikopener') → 'blikvraat'
- *picopato*: *pico* ('specht') + *zapato* ('schoen') → 'spoen'
- *maricierra*: *mariposa* ('vlinder') + *cerrar* ('sluiten') → 'vleutel' of 'slinder'
- *platafín*: *plátano* ('banaan') + *dolfin* ('dolfijn') → 'dolfaan'
- *pinguitor*: *pinguino* ('pinguïn') + *interruptor* ('schakelaar') → 'zwitter' ('zwart' + 'wit' + 'schakelaar')
- *serpeller*: *serpiente* ('slang') + *cremallera* ('rits') → 'slits'
- *fregulpo*: *fregona* ('zwabber') + *pulpo* ('octopus') → 'dwoctopus' ('dweil' + 'octopus')
- *mochopatas*: *mocho* ('zwabber') + *ocho patas* ('8 armen/poten') → 'zwachtarm'
- *pajador*: *pájaro* ('vogel') + *descorchador* ('kurkentrekker') → 'vlurker'
- *torotenaz*: *toro* ('stier') + *tenaz* ('koppig') → 'halsstierige'
- *llavecilla*: *llave* ('sleutel') + *avecilla* ('vogeltje') → 'sleugeltje'

Deel eerst de Spaanse woordkaarten uit aan de kinderen. Moeilijk maak je het door de kinderen alleen te laten werken, makkelijker door de kinderen in duo's de twee woorden uit één samenstelling te geven. De kinderen proberen hun woordkaarten bij de juiste prent en naam te hangen. Als alle Spaanse woordkaarten op de goede plaats hangen, krijgen de kinderen een woordkaart met de vertaling van één van de woorden. Ze proberen deze kaart onder het overeenkomstige Spaanse woord te hangen. Bespreek na elke ronde de strategieën die de kinderen gevolgd hebben om de opdracht tot een goed einde te brengen.

In kleine groepjes proberen de kinderen de Spaanse naam van het dier naar het Nederlands te vertalen. Druk hen voor ze beginnen nog eens op het hart dat er geen juiste of foute oplossing bestaat. Elke groep krijgt drie foto's uit het boek, de bijhorende Spaanse naam en de woordkaarten (Spaans en Nederlands). Is een groepje tevreden over de drie vertalingen, dan schrijven ze hun vondsten op het bord, naast de foto van het dier. Als alle dieren een Nederlandse naam gekregen hebben, deel je tot slot aan de groepjes woordkaarten uit met de Nederlandse namen die de vertaler koos ('nachtopener', 'blikvraat', enz.). Opnieuw zoeken ze de juiste prent.

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.1, 6.2

Sociale vaardigheden – 1 Relatiewijzen – 1.6

Sociale vaardigheden – 3 Samenwerking

Dierenpaspoort

Nu de kinderen zelf de namen van deze bijzondere dieren ontdekt hebben, is het tijd om zich in deze dieren te verdiepen. In het boek staan dertien dieren. Als je elk dagdeel de beschrijving van één dier voorleest, en sommige dagdelen twee (bijv. één bij het begin van de dag en één na de pauze), heb je het boek in een week uit. Zorg voor een rode draad tijdens het voorlezen: verkleed de voorlezer in

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

een professor, de andere kinderen worden bijv. tropische onderzoekers met een helm, verrekijker, enz. Op die manier creëer je een maximale betrokkenheid en luisterbereidheid. Laat de tekst in het Spaans voorlezen en vraag de luisteraars goed op woorden te letten die ze begrijpen. Daarna lees je de vertaling voor.

Na het voorlezen bezorg je de kinderen een kopie van de vertaling. Iedereen leest de tekst nog eens individueel. In groepjes vullen de kinderen het paspoort van het dier in. Dit paspoort kan er zo uit zien:

Naam:
Uiterlijk:
* kleur
* huid
* poten
Voortbeweging:
Woonplaats:
Voedsel:
Vijanden:
Gek weetje:

In een atlas situeren de kinderen de woonplaats van het dier. Laat ook telkens een kind of een duo een groot paspoort invullen, dat aan de muur komt, rond de wereldkaart. Met een touwtje en een speld verbind je het dier met zijn woonplaats. Op deze manier vul je na elk voorleesmoment de verzameling paspoorten op de wand aan.

Nederlands – 3 Lezen – 3.5

Leren leren – 2 en 3

Wereldoriëntatie – 6 Ruimte – 6.11

Meer beeldige bestjes

Wat vinden de kinderen van het idee van illustrator Juan VIDAURRE? Origineel, grappig, stom, geniaal, eenvoudig...? Kunnen de kinderen dat ook, gebruiksvoorwerpen omtoveren tot dieren? Uiteraard! Om het makkelijker te maken, mogen de kinderen wel iets tekenen bij hun voorwerp, zoals op de volgende blog: <http://slowrobot.com/i/53128>. Ook heel inspirerend is het boek *Wat is dat?* van Antje DAMM (zie: Bibliografie). Vraag de kinderen thuis eens rond te kijken naar inspirerend materiaal. In de keuken, een gereedschapskist of rommella vinden ze vast iets. Voorzie ook voldoende materiaal in de klas. Met klasvoorwerpen kom je al een heel eind: een lat wordt een giraf, een rolletje plakband een egel of walvis, een passer een flamingo. Laat de kinderen kiezen of ze alleen dan wel met twee willen werken. De kinderen verzinnen ook een naam voor hun dier. Deze naam schrijven ze op een mooi naamkaartje, dat ze mogen versieren. Anderstalige kinderen kiezen een naam in hun thuistaal en vertalen deze ook naar het Nederlands. Wie klaar is, vult een paspoort in van zijn/haar dier (zie: Dierenpaspoort). Stimuleer de kinderen om hun fantasie te gebruiken: hoe gekker, hoe liever.

Vervolgens stellen de kinderen in groepjes van vier hun dieren aan elkaar voor. Ze doen dat niet zomaar: ze proberen te raden hoe elkaars dieren eruit zien. Eén kind zegt de naam van zijn dier, de andere drie kinderen proberen dit dier te schetsen. Na enkele minuten – hou de tijd goed in de

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

gaten – toont het eerste kind de foto van zijn dier. Lijken de schetsen erop? Dan is het volgende kind aan de beurt, enz.

Met de foto's kan je ook een tentoonstelling voor andere klassen of ouders organiseren. Een heel mooi effect krijg je wanneer je elke foto ophangt in een houten wijnkistje. Deze kistjes kan je gratis bij grote supermarkten op de kop tikken. De naamkaartjes komen in de kistjes, de paspoorten er schuin onder. Misschien kan je met de klas zelfs beeldige uitnodigingen en dierenhapjes maken?

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.4, 1.5, 1.6

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.3, 6.4

Sociale vaardigheden – 1 Relatiewijzen – 1.2

En verder

Op de catwalk

Wil je de kinderen doen schrijven? Laat hen, net als in het boek, een beschrijvende tekst over hun dier uitwerken. Ze vertrekken van hun paspoort en fantaseren hierop verder. Het resultaat presenteer je op een heuse beeldige dierenshow. Rol een rode loper uit. De kinderen verkleden zich in professoren, biologen, onderzoekers, safarigangers, enz. Met een grote foto van hun dier paraderen ze op de catwalk. Kinderen die graag voor een groep spreken, lezen ondertussen de beschrijvingen van de dieren voor. Als leerkracht ben je moderator: je praat de verschillende stukjes aan elkaar. Een eenvoudig idee voor op het volgende toonmoment of schoolfeest!

Nederlands – 4 Schrijven – 4.4, 4.8

Muzische vorming – 3 Drama – 3.6, 3.7

Wereldoriëntatie – 3 Mens – 3.3

Tjiep, tweet, cui-cui

Met meertalige kinderen is het altijd dankbaar om rond dierengeluiden te werken. Dierengeluiden zijn klanknabootsingen: men probeert via taal geluiden uit de werkelijkheid na te bootsen. Toch verschillen dierengeluiden van taal tot taal. Zo zegt een haan in het Nederlands 'kukeleku', in het Frans 'cocorico', in het Spaans 'kikiriki' en in het Engels 'cock-a-doodle-doo'. Opvallend feit: katten maken in haast alle talen hetzelfde geluid. De Engelsman James Chapman ontwierp even eenvoudige als prachtige dierengeluidenposters. Je kan ze bekijken op <http://www.froot.nl/posttype/froot/hoeklinken-dieren-in-andere-talen/>. Op <http://www.esl-taalreizen.com/nl/taalvakanties/dierengeluiden.htm> kan je dan weer verschillende moedertaalsprekers beluisteren die telkens eenzelfde dier nabootsen en op <http://vimeo.com/25215616> kan je dit bekijken. Neem er ook *Het dierenwoordenboek* van Lila Prap bij (zie: Bibliografie). Laat de kinderen zelf zulke geluidsopnames of filmpjes maken van elkaar. Stel heterogene taalgroepjes samen. Elke groep krijgt de foto van een dier. Plaats deze filmpjes of geluidsopnames op je klasblog, of laat kinderen in een andere klas raden uit welke talen de verschillende nabootsingen telkens komen.

Muzische vorming – 5 Media – 5.3

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

O Mundo – een kleine Wereldbibliotheek: lestips

Dierelirium

Al gehoord van de ‘zeelifant’, de ‘gorzenstruis’ of de ‘kangoebrahond’? Nee? Haal dan het boekje *Het dierelirium van professor Revillod* van Javier Sáez Castán in de klas. In deze knotsgekke dierenencyclopedie is elk dier in drie delen geknipt, waardoor je zelf al bladerend en combinerend niet minder dan 4.096 diersoorten kan creëren. De kinderen zullen uren zoet zijn, speurend naar het gekste dier.

De mosterd

Juan Vidaurre liet zich voor dit boek inspireren door twee andere Spaanse kunstenaars: de fotograaf Chema Madoz en de dichter en grafisch vormgever Joan Brossa. Op de website van Chema Madoz (<http://www.chemamadoz.com/b.html>) kan je onder ‘Fotografias’ het werk van de fotograaf bekijken. In het spel tussen realiteit en fictie zie je waar Vidaurre de mosterd haalde. Klik reeks B aan en ontdek hoe een riool een afdruiptrek wordt, een bos haar een wilde zee, een pijp een trompet en een stuk schors een atlas. Geef bij GoogleAfbeeldingen ‘Joan Brossa’ in en je herkent zo de tweede inspiratiebron, vooral op grafisch vlak. Bekijk enkele kunstwerken van beide kunstenaars met de kinderen. Laat hen spontaan reageren. Zien ze de gelijkenissen tussen het werk van deze mannen en dat van Vidaurre?

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.1, 1.2, 1.4

Muzische vorming – 6 Attitudes – 6.1, 6.2

Bibliografie

Het dierelirium van professor Revillod / Javier Sáez Castán, De Harmonie, 2011

Het dierenwoordenboek / Lila Prap, De Vier Windstreken, 2006

Wat is dat? / Antje Damm, Gottmer, 2007